TEXT A FOTO: **JAROSLAVA ŠTEFFLOVÁ**

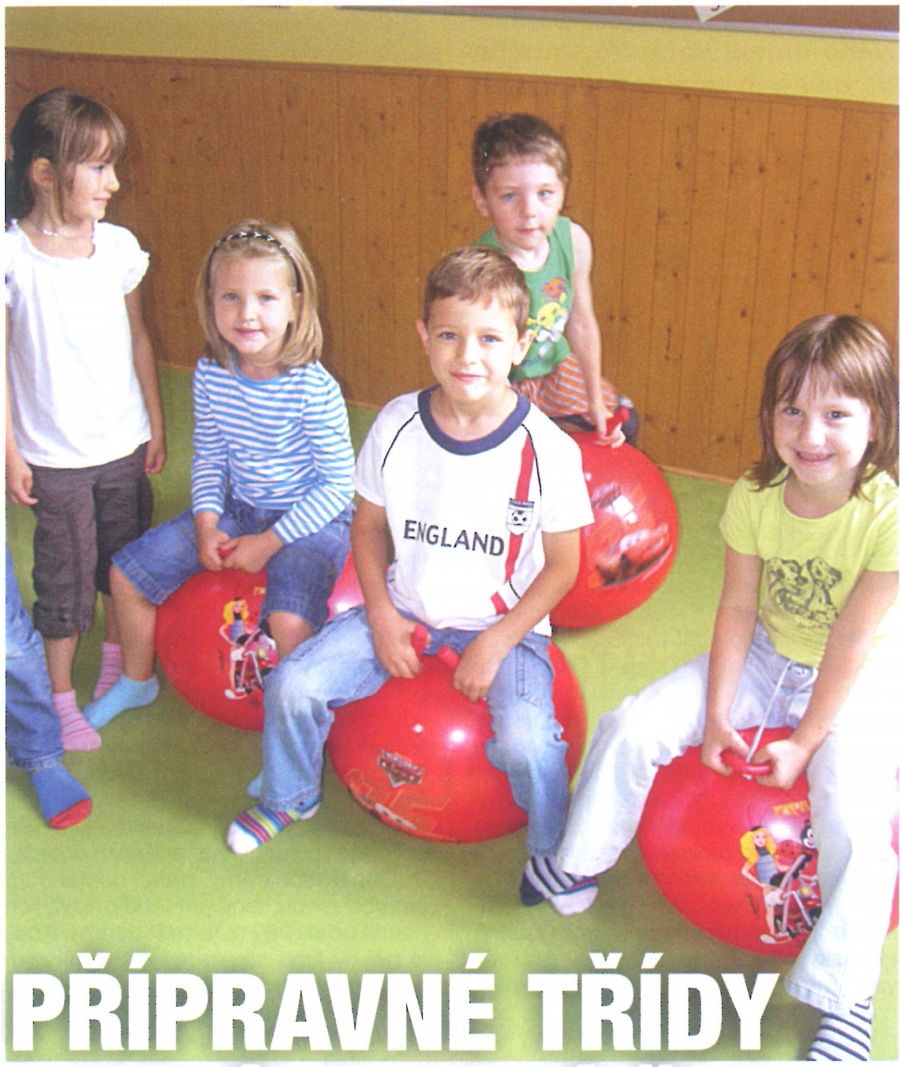

PŘÍPRAVNÉ TŘÍDY NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE

Nedostatek míst v mateřských školách inspiroval některé zřizovatele k tomu, aby se snažili alespoň třídy předškoláků přestěhovat do budovy základní školy. Problémy s tím spojené přehlížejí. Však ony si učitelky poradí! Ostatně jako vždy. V Praze 9 šli na věc z jiného konce. V Základní škole Novoborská otevřeli přípravné třídy.

„Požadavek umístit u nás třídu předškoláků měl zřizovatel už před rokem," přiznala ředitelka školy VĚRA LODROVÁ. „To jsem nechtěla, protože by to znamenalo radikální zásah do chodu školy. Nejen do obsahu práce, protože režim mateřinky se od toho našeho liší, ale už splnění hygienických požadavků a dalších norem by bylo dost problematické. Mimo jiné bychom museli vyblokovat spojovací chodbu mezi šatnou a jídelnou, přestavět sociální zařízení – to všechno s nejasnou perspektivou. Navrhla jsem jinou variantu jak odlehčit přeplněným mateřským školám. Zkusíme u nás zřídit přípravnou třídu."

Úvaha byla logická. Přípravná třída už je v režimu základní školy. Pouhý rok ve věku dětí je zlom v podmínkách nastavených hygieniky. Odpadnou zásadní stavební úpravy a s nimi i značné finanční náklady, škola se bude moci soustředit na změnu ve stylu práce.

„Nápad zřizovatel uvítal, byl ale skeptický k tomu, jestli se podaří třídu naplnit."

Důležité je už umístění třídy

Budova v ZŠ Novoborská je hodně členitá, na každé chodbě jsou umístěné jen tři třídy. Přízemí patřívalo prvňáčkům. Přímý vstup do zahrady, zvláštní vchod, speciální výzdoba. Bylo jasné, že tohle prostředí by bylo pro přípravnou třídu ideální.

„Abychom prostor využili co nejlépe, rozhodli jsme se místo jedné přípravné třídy otevřít dvě," vysvětlovala V. Lodrová. „V jedné může být od sedmi do patnácti dětí, družina jich může mít maximálně třicet. To bychom se akorát vešli, přitom děti by byly pohromadě, učitelky a vychovatelka by na sebe mohly krásně navazovat, domlouvat se."

Na radnici navzdory počáteční nedůvěře nakonec kývli. Bylo rozhodnuto, že přípravné třídy budou sloužit pro celou Prahu 9. Teprve kdyby se je nepodařilo naplnit, nabídnou místo i rodičům z jiných částí hlavního města.

„Od Městské části Praha 9 jsme dostali dotaci – 200 000 Kč na stavební úpravy, totéž na vybavení tříd, asi 400 000 jsme dali z rozpočtu školy. Abychom nešidili prvňáčky, museli jsme totiž i pro ně nachystat komfort, jaký u nás mívali vždycky. Znamenalo to hnout jedenácti učebnami, celým prvním stupněm."

Aby měli stejně krásné a stejně intimní milieu, proběhla školou akce ve stylu kulový blesk. Ke spokojenosti všech.

„Úpravy se dělaly za pochodu během května, v červnu už byly třídy vybavené."

Proč základní škola

„Obavy zřizovatele se nenaplnily, zájem byl dokonce mnohem větší, takže jsme přijímali jen devítkové děti," říká Věra Lodrová. „V každé třídě jsme si nechali pro jistotu jedno místo volné, to kdyby se do spádové oblasti školy přistěhovalo dítě s odkladem školní docházky. Stává se taky, že některý prvňáček nápor nezvládne a vrací se do mateřské školy. I takového bychom mohli přijmout. Jedno dítě se skutečně přistěhovalo, takže už máme volné jen jedno místo. Osobně jsem přesvědčena, že přípravná třída při základní škole je rozumné řešení. Tam, kde mohou dětem s odkladem připravit odpovídající prostředí a péči, by se těchto dětí měli ujmout. Pokud pedagogicko-psychologická poradna nebo učitelky základní školy při zápisu zjistí, že dítě není z jakéhokoli důvodu pro vstup do základní školy připravené, je zbytečné dávat ho znovu do stejných podmínek. V přeplněné třídě mateřské školy se mu učitelka nemůže věnovat tak, jak by dítě potřebovalo. Bude pak vlastně procházet stejnou přípravou, jakou absolvovalo před rokem. To mi nepřipadá logické. Nechci se dotknout učitelek mateřských škol. Vím, že jsou zkušené, že se snaží všem dětem maximálně pomáhat, ale při 28 dětech ve třídě to nemohou zvládnout. Učitelka v přípravné třídě s maximálně 15 dětmi je na tom nesrovnatelně lépe. Nehledě k tomu že i z psychického důvodu je lepší, když se dítě nemusí vracet, ale jde dál. I když se prvňáčkem stane až za rok.

Přípravná třída je pro děti, které ještě nejsou na povinnou školní docházku zralé, velice dobrým přechodným můstkem mezi mateřskou a základní školou. Nesmí být prodloužením školní docházky o jeden rok, ale skutečně jenom přípravou na ni, a to v podmínkách, které jsou stejné jako v mateřské škole.

Po psychologickém vyšetření učitelka ví, na co se má u každého dítěte zaměřit především. Jedno má jazykovou vadu, druhé přichází ze sociálně znevýhodněného prostředí, další má problémy s jemnou motorikou nebo je to cizinec, který se potřebuje rozmluvit… Absolutně důležitá je tady spolupráce s rodinou, učitelka sama všechno nevyřeší. Jestliže bude fungovat spolupráce s rodiči dětí, může rok v přípravné třídě tyto děti postavit na roveň těch, které s nimi za rok půjdou běžně do 1. třídy."

Vybrat tu správnou učitelku

Právě přístup k dětem bývá důvodem, proč část pedagogů i rodičů upřednostňuje, aby děti s odkladem školní docházky zůstávaly v mateřské škole. Když po rozvolněné mateřince nastoupí příliš striktní nastartování na povinnosti, dětem, které na ně ještě nestačily dozrát, to motivaci nepřinese.

„Nově jsme přijali jen vychovatelku do školní družiny. Má výbornou kombinaci – učitelství v mateřské škole, vychovatelství, speciální pedagogika. Učitelky, které jsem vybrala do přípravných tříd, pracují v naší škole už delší dobu. Obě jsou prvostupňové, zkušené, plně kvalifikované. Absolvovaly speciální pedagogiku a logopedický kurz. Jedna je elementaristka, druhá začínala jako vychovatelka," vysvětluje ředitelka školy. „Tady je školský zákon velice rozumný na rozdíl od toho, jak striktně dbá na pedagogické vzdělání určitého směru v dalších stupních škol. V přípravné třídě může s dětmi pracovat učitelka mateřské školy, učitelka 1. stupně základní školy, ale také speciální pedagog nebo vychovatelka. Podstatné je, aby to byl člověk, který to s tak malými dětmi umí, který svoji kvalitu dokázal v praxi. Škoda, že tohle nemohu uplatnit na 2. stupni. Například výtvarnou výchovu u nás učí architektka, úžasně. Když vidíte, co všechno s dětmi dokáže… A já ji mohu zaplatit jen jako nekvalifikovanou. Přijde mi to nespravedlivé."

Zkušební rok začal

S novým školním rokem už na mnoha místech vstupuje boom předešlých ročníků do základních škol. V Novoborské otevřeli čtyři 1. třídy a všechny jsou nabité – co třída, to 27 školáků. Pro učitelky žádná legrace. Nebudou vám za pár let pro prvňáčky chybět třídy? – zeptali jsme se V. Lodrové.

„Připravila jsem si pětiletý výhled pro poradu ředitelů. I kdybychom každý rok otevírali čtyři třídy, vejdeme se. Pokud by tento trend za pět let neustával, museli bychom buď přípravné třídy zrušit, nebo nabírat jen tři první třídy."

Speciálně vybavené třídy, připravené učitelky – to je nutný předpoklad, ale pořád ještě nestačí. Jak jste připravovali pro přípravné třídy vzdělávací program?

„Jsem druhostupňová učitelka, problematiku předškolní výchovy neznám, ale připravit jsem se samozřejmě musela," přiznává Věra Lodrová. „Zřizovatel mi pomohl najít zdroje k vytvoření ŠVP pro přípravné třídy. Poradily mi i kolegyně z mateřských škol, pomohly také s výběrem pomůcek. I my se učíme za pochodu. Od začátku školního roku uplynul týden a vypadá to, že děti chodí do školy s chutí, nikdo nepláče."

Nahlédnutí do přípravných tříd

Ztichlou chodbu zdobí postavičky z příběhů Ferdy Mravence. Ráno přišly děti před osmou, v družině, která slouží také jako jejich šatna, se převlékly a rozešly se do tříd. Až do 11.30 tu pracují se svou učitelkou, pak jdou společně na oběd a pro koho si rodiče nepřijdou, jde do družiny. Tady opět hrou pokračují ve všem, co se dopoledne naučily.

Pozorujete děti při hře a snažíte se odhadnout, kvůli čemu asi mají odloženou docházku. Malá Vietnamka reaguje na spolužáky i na slova učitelky, ale mluvit se jí nechce. Čiperný blonďáček má problémy s výslovností…

„Z vlastní iniciativy jsem si udělala stručný dotazník pro rodiče, abych zjistila, co bylo impulzem k odkladu. Jasně vyplývá, že si pro své dítě přáli pomalejší vstup do základní školy. Jsou si vědomi toho, že děti musejí získat pracovní návyky, hlavně zručnost. Taky se musejí naučit dobře chovat, nezapomínat na plnění úkolů," líčí učitelka DANIELA BARTOŠOVÁ. Má tu jak děti, které přišly z mateřské školy, tak ty, které byly zatím doma. Nějaké rozdíly mezi výchovou v rodině a ve veřejné instituci nevidí.

„Jako jsou rozdíly mezi mateřskými školami, tak jsou rozdíly mezi dětmi, které přicházejí z rodin."

Jak často se u nich objevují vady řeči?

„Myslela jsem si, že to bude hlavní problém. Docela mne překvapilo, že jím je špatné držení tužky. Argument, že jednou budeme všichni psát na počítači, je na jednu stranu pochopitelný, ale grafologové by s tím určitě nesouhlasili."

Před chvílí v kroužku chválila děti, jaký udělaly přes víkend pokrok. Rozmluvily se, už se tolik neostýchají vyprávět. Že by s rodiči trénovaly?

„Rodiče mají dobrou vůli, ale vůbec je nenapadne, co by měli s dětmi procvičovat. Každá rodina má navíc své zvyklosti, které nemusí být v souladu s tím, co po dětech chceme my. Zatím jim to nikdo nevysvětlil, takže je to na nás."

Co budete klást rodičům na srdce nejdřív?

„Aby byli důslední. S tím se potýká snad každý. Do čeho se nám nechce, to odkládáme. Když nezaplatíme složenku, dostaneme pokutu, ale když nevychováme dítě k důslednosti, bude se s tím obtížně srovnávat možná celý život."

Děti sedí v lavicích, každé má v rukou perforovanou kartičku, kterou provléká barevné tkaničky. Na jedné vznikají úhledné vzory, jiné jsou jakoby přeškrtané křížem krážem. „To je anténa," vysvětluje klouček a závistivě pokukuje po děvčátku, které už provléká druhou tkaničku.

„Dřív bylo úskalím šněrování bot, dneska existují sucháče, tak rodiče potomky boty šněrovat neučí. Jenže pak přijde ve škole na řadu vyšívání a děti je nezvládají, protože na to nejsou připravené. Netrénovaly přirozeným způsobem. Podobných odlišností je víc. Důsledek vyplyne až při některé z činností, které jsme si naplánovali. Tohle vyšívání do kartiček je výborné cvičení na jemnou motoriku, ale prozradí mi také, jakou má které dítě představivost, fantazii, prostorovou orientaci. Jestli je schopné rozmyslet si práci dopředu, nebo radši improvizuje. Dokončí svůj záměr, nebo ne?"

Také v sousední třídě panuje hravá pohoda.

„Patnácti dětem se mohu věnovat víc než v běžně zaplněné třídě," pochvaluje si učitelka JANA KEJHOVÁ. S rodiči se setkává každé ráno, když od nich přebírá děti. „Ale oficiální schůzka nás teprve čeká, ráda bych se s nimi scházela jednou za měsíc. Bez skutečné spolupráce s rodiči se v přípravné třídě neobejdeme. Zatím je vynikající, kéž by takhle vydržela!"

V její třídě jsou nejčastější logopedické problémy, nejen klasické R a Ř. „Máme tu také několik cizinců, kteří ještě neumějí dobře česky – z Rumunska, z Ukrajiny." Na začátku je také pro děti složité udržet kázeň. „Zvládneme to, jsou šikovné."

Na půl cesty mezi mateřinkou a základkou

Obě učitelky stejně jako před chvílí jejich ředitelka přiznaly, že si zašly pro informace do mateřské školy.

„Paní ředitelka připravila pro přípravné třídy rámcový plán, my podle něj chystáme přípravy," vysvětluje Jana Kejhová. „Konzultovala jsem některé věci s učitelkami z mateřské školy. Sehnala jsem si odbornou literaturu a přes prázdniny jsem studovala. Bez toho by nebylo možné v přípravné třídě učit. Je to něco docela jiného než práce s prvňáčky, na kterou jsem zvyklá."

„Když jsme začali o přípravných třídách uvažovat, nabídla jsem paní ředitelce, že udělám celoroční projekt zaměřený na přechod z mateřské školy na základní," vyprávěla Daniela Bartošová. „Chodili jsme i s dětmi na návštěvu do mateřinky, po zápisu zase přišli předškoláci k nám. Připravili jsme pro ně ve třídě různé činnosti, aby viděli, co je po prázdninách čeká. Učily se nejen děti, ale i já. Dneska se mi to hodí. Mám za sebou mnoholetou praxi, ale tady na Novoborské jsem teprve čtvrtým rokem. Líbí se mi tu hlavně proto, že škola dává příležitost lidem, kteří mají odvahu dělat něco nového."